

ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТАТВАРЫН ДАНС, 2018

Улаанбаатар
2019 он

АГУУЛГА

Хүснэгтийн жагсаалт.....	2
Зургийн жагсаалт	2
Товчилсон үгийн жагсаалт.....	2
Оршил	3
Ойлголт, тодорхойлолт.....	4
Байгаль орчны татвар	7
1. Ногоон татварын шинэчлэл, байгаль орчны татварын дарамт	7
2. Байгаль орчны татвар, татварын төрлөөр	8
2.1. Эрчим хүчний татвар	8
2.2. Тээврийн татвар	9
2.3. Байгаль орчны бохирдлын татвар	10
2.4. Байгалийн нөөцийн татвар	11
3. Байгаль орчны татвар, татвар төлөгчөөр	11
Хавсралт хүснэгт.....	13

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Эрчим хүчний татвар, 2015-2018 оноор	8
Хүснэгт 2. Түлш эрчим хүчний импорт, 2015-2018 оноор	9
Хүснэгт 3. Тээврийн татвар, 2015-2018 оноор	9
Хүснэгт 4. Тээврийн хэрэгслийн импорт, 2015-2018 оноор	10
Хүснэгт 5. Байгаль орчны бохирдлын татвар, 2015-2018 оноор	10
Хүснэгт 6. Нүүрсний олборлолт, 2015-2018 оноор	11
Хүснэгт 7. Байгалийн нөөцийн татвар, 2015-2018 оноор	11
Хүснэгт 8. Байгаль орчны татвар, татварын төрлөөр, салбараар, 2018 оноор	12

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. БОЭЗДС-ийн хүрээний дансдын хэлбэр, төрөл	3
Зураг 2. Татварын дүнд эзлэх хувь, татварын төрлөөр, 2018 оноор	7
Зураг 3. Байгаль орчны татварын ДНБ-д эзлэх хувь, татварын төрлөөр, 2015-2018 оноор	7
Зураг 4. Байгаль орчны татварын нийт татварын орлогод эзлэх хувь, татварын төрлөөр, 2015-2018 оноор	8
Зураг 5. Байгаль орчны татварын орлогын бүтэц, дүнд эзлэх хувиар, 2015-2018 оноор	8

Товчилсон үгийн жагсаалт

БОЭЗДС	Байгаль орчин-эдийн засгийн дансны систем
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
НӨАТ	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар
НҮБ	Нэгдсэн үндэсний байгууллага
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо

Оршил

Аливаа улсын тогтвортой хөгжлийн зарчим нь байгаль орчин, эдийн засгийн оновчтой харьцааг бүрдүүлснээр иргэдийн эрүүл мэнд, амьжиргааны түвшнийг дээшлүүлж, байгаль орчны доройтлоос урьдчилан сэргийлэх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чиглэгдэнэ. Иймд байгаль орчныг доройтсон хойно нь нөхөн сэргээх бус, харин доройтохоос урьдчилсан сэргийлэх, улмаар бий болсон нөхцөл байдлыг арилгах тодорхой орлогын эх үүсвэртэй байх шаардлага гарна. Энэхүү эх үүсвэрийг байгаль орчинтой холбогдох татварын орлогоор бий болгодог. Байгаль орчны талаар авч хэрэгжүүлэх бодлогын суурь арга хэрэгсэл нь байгаль орчинтой холбогдох татварыг зөв зохистой тогтоох явдал юм.

НҮБ-ын Статистикийн комиссын 43-р чуулганаар "Байгаль орчин, эдийн засгийн дансны систем - Ерөнхий хүрээ 2012" олон улсын статистикийн стандарт арга зүйн баримт бичгийг баталж, гишүүн орнууддаа мөрдөхийг зөвлөмж болгосон.

Зураг 1. БОЭЗДС-ийн хүрээний дансдын хэлбэр, төрөл

ҮСХ-ноос БОЭЗДС-ийг нэвтрүүлэх ажлын хүрээнд "Байгаль орчны данс байгуулах аргачлал" (ҮСХ-ны даргын 2018 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдрийн А/64 тоот тушаал)-ыг боловсруулан, мөрдөж, Монгол Улсын хувьд энэхүү статистикийг 2018 оноос анх эхлэн нийтэлж байна.

Байгаль орчны татварын дансны үндсэн зорилго нь эдийн засаг, байгаль орчны хоорондын хамааралд Засгийн газрын гүйцэтгэх үүрэг болон байгаль орчны талаар авч хэрэгжүүлэх бодлогын суурь арга хэрэгслийг тодорхойлох, байгаль орчны татвартай

холбогдох ногоон хөгжлийн үзүүлэлтийг тооцох, байгаль орчин, эдийн засгийн дүн шинжилгээ хийх мэдээллийг бий болгоход оршино.

Байгаль орчны татварын данс нь БОЭЗДС-ийн нэг дэд систем болох байгаль орчинтой холбогдох үйл ажиллагааны данс, түүнтэй холбогдох урсгалын данс болон ҮТС-тэй нягт уялдана. Байгаль орчны талаар авч хэрэгжүүлэх бодлогын суурь мэдээлэл болж, байгаль орчныг хамгаалах зардлын данстай хамт хэрэглэгдэнэ.

Ойлголт, тодорхойлолт

Байгаль орчны татвар гэж байгаль орчинд сөрөг нөлөөтэй нь нотлогдсон аливаа зүйлийн биет нэгж нь татварын суурь болох татварыг ойлгоно.

Эрчим хүчний татвар (тээврийн зориулалттай түлшийг оруулсан) -тээврийн хэрэгсэл болон суурин объектын аль алинд нь ашиглагдах эрчим хүчний бүтээгдэхүүний татвар багтана. Тээврийн хэрэгсэлд ашиглагдах эрчим хүчний бүтээгдэхүүнд бензин, дизель, бусад түлшний татварууд орно. Суурин объектод ашиглагдах эрчим хүчний бүтээгдэхүүнд түлшний тос/мазут, байгалийн хий, нүүрс болон цахилгаан эрчим хүч орно. Нүүрстөрөгчийн татвар нь эрчим хүчний татварт орно.

Тээврийн татвар (тээврийн зориулалттай түлшийг оруулаагүй)- тээврийн хэрэгсэл эзэмших эрх болон ашиглалттай холбогдох татварууд багтана.

Байгаль орчны бохирдлын татвар- агаар, усан дахь ялгаруулалтын татвар болон хатуу хог хаягдлын татвар багтана. Хүхрийн албан татвар энэ төрөлд хамаарна.

Байгалийн нөөцийн татвар. Энд ус, түүхий эд материал болон байгалийн бусад нөөцийн (элс болон хайрга) олборлолтын татвар багтана. Байгаль орчны татварын ерөнхий хүрээнд нийцүүлэн Засгийн газарт төлөх газар ашиглалт болон байгалийн нөөц ашиглалтын төлбөрийг түрээсийн төлбөр гэж үзэх тул байгалийн нөөцийн татварын төрөлд хамруулахгүй.

Байгаль орчны татварт хамаарахгүй татварууд: Үүнд:

- Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар
- Газрын баялгийн түрээстэй холбогдох татвар
- Архи, тамхи, түүнтэй төстэй бүтээгдэхүүний татвар болон орлого, ажиллагчдын татвар

Мэдээллийн эх үүсвэр

Байгаль орчны татварын дансыг байгуулахад Сангийн яамны улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Татварын ерөнхий газрын татвар төлөлтийн мэдээлэл, Гаалийн ерөнхий газрын татварын мэдээлэл болон Статистикийн бизнес регистр, эрчим хүчний биет урсгалын дансыг ашигласан.

Арга зүй

Байгаль орчны татварыг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар болон өрхөд хуваарилахдаа үндэсний тооцоонд ашиглаж буй зарчмыг баримталсан. Энэ зарчмаар татварыг эцсийн худалдан авагч буюу татвар ногдуулах бүтээгдэхүүнийг эзэмшигчид хуваарилсан.

Байгаль орчинтой холбогдох татварын статистикийн хүрээнд хамаарах татварын суурь

Байгаль орчин, эдийн засгийн арга хэрэгсэлд багтах татварууд нь үндэсний тооцооны системд татвар гэж тодорхойлогдсон ажил гүйлгээнүүдэд суурилна.

ҮНДЭСНИЙ ТАТВАРЫН ЖАГСААЛТ

ҮЗҮҮЛЭЛТ		Байгаль орчны татвар	Байгаль орчны бус татвар	Бусад
НИЙТ ТЭНЦВЭРЖҮҮЛСЭН ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН				
1	Татварын орлого			
1.1	Орлогын албан татвар			
1.1.1	Хувь хүний орлогын албан татвар		√	
	Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт		√	
1.1.2	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар		√	
1.1.3	Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татвар		√	
1.2	Нийгмийн даатгалын орлого		√	
1.3	Хөрөнгийн албан татвар			
1.3.1	Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар		√	
1.3.2	Бууны татвар		√	
1.3.3	Автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	Т		
1.3.4	Малд ногдуулах албан татвар		√	
1.4	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар			
1.4.1	Дотоодын барааны		√	
1.4.2	Импортын барааны		√	
1.4.3	НӨАТ-ын буцаан олголт		√	
1.5	Онцгой албан татвар			
1.5.1	Дотоодын архины		√	
1.5.2	Дотоодын тамхины		√	
1.5.3	Автобензин, дизель түлшний	Э		
1.5.4	Импортын архи		√	
1.5.5	Импортын тамхины		√	
1.5.6	Импортын пивоны		√	
1.5.7	Суудлын автомашины	Т		
1.5.8	Дотоодын пивоны онцгой		√	
1.6	Түсгай зориулалтын орлого			
1.6.1	Автобензин, дизелийн түлшний албан татвар	Э		
1.7	Гадаад үйл ажиллагааны орлого			
1.7.1	Импортын гаалийн албан татвар		√	
	Тээврийн хэрэгслийн импортын гаалийн албан татвар	Т		
	Автобензин, дизелийн түлшний импортын гаалийн албан татвар	Э		
1.7.2	Экспортын гаалийн албан татвар		√	
1.8	Бусад татвар (Төлбөр, хураамж)			
1.8.1	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж			
1.8.1.1	Улсын тэмдэгтийн хураамж		√	

ҮЗҮҮЛЭЛТ		Байгаль орчны татвар	Байгаль орчны бус татвар	Бусад
1.8.1.2	Ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн төлбөр		√	
1.8.1.3	Улсын төсвийн хөрөнгөөр хайгуул хийсэн ордын нөхөн төлбөр		√	
1.8.1.4	Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр		√	
1.8.1.5	Агаарын бохирдлын төлбөр болон бусад татвар хураамж	Б/Э		
1.8.1.6	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	Н		
1.8.1.7	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж		√	
1.8.1.8	Ашигт малтмалаас бусад байгалийн баялаг ашигласны төлбөр		√	
1.8.1.9	Өсөн нэмэгдэх ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр		√	
1.8.1.10	Ус бохирдуулсны төлбөр	Б		
1.8.1.11	Улсын төсвийн хөрөнгөөр тогтоосон усны нөөцийн зардлын нөхөн төлбөр		√	
1.8.1.12	Гаалийн тэмдэгтийн хураамж		√	
1.8.1.13	Бусад татвар		√	
1.8.2	Газрын төлбөр	Н		
1.8.3	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр			
1.8.3.1	Ойгоос түлээ, мод бэлтгэж ашигласны төлбөр	Н		
1.8.3.2	Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр	Н		
1.8.3.3	Рашаан, ус ашигласны төлбөр	Н		
1.8.3.4	Байгалийн ургамал ашигласны төлбөр	Н		
1.8.4	Бусад татвар			
1.8.4.1	Бусад татвар		√	
1.8.4.2	Нийслэл хотын албан татвар		√	
1.8.4.3	Өв залгамжлал, бэлэглэлийн албан татвар		√	
1.8.4.4	Нохойны албан татвар		√	
2.	Татварын бус орлого			
2.1	Нийтлэг татварын бус орлого			
2.1.1	Хувьцааны ногдол ашиг			√
2.1.2	Хүү, торгуулийн орлого			√
2.1.3	Түрээсийн орлого			√
2.1.4	Газрын тосны орлого			√
2.1.5	Навигацийн орлого			√
2.1.6	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого			√
2.1.7	Бусад орлого			√
2.2	Хөрөнгийн орлого			
2.2.1	Төрийн болон орон нутгийн өмчид бүртгэлтэй хөрөнгө борлуулсны орлого			√
2.2.2	Өмч хувьчлал			√
2.3	Тусламжийн орлого			√

Э—Эрчим хүчний татвар

Т—Тээврийн татвар

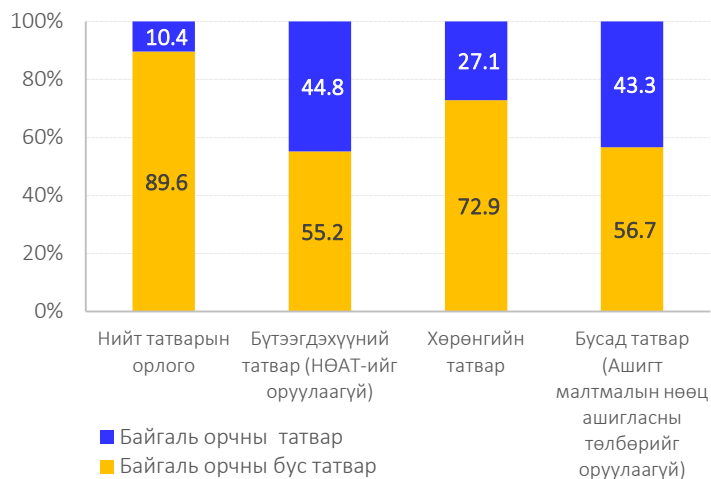
Б—Байгаль орчны бохирдлын татвар

Н—Байгалийн нөөцийн татвар

Байгаль орчны татвар

Монгол Улсын байгаль орчны татварын орлого 2018 онд 857.3 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оноос 280.5 тэрбум төгрөг буюу 48.6 хувиар өслөө.

Зураг 2. Татварын дүнд эзлэх хувь, татварын төрлөөр, 2018 оноор

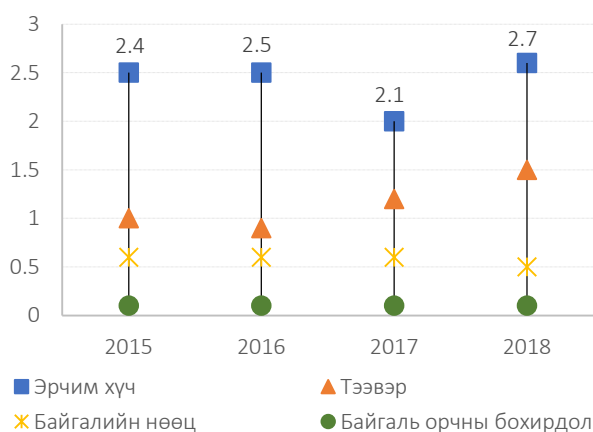

Нийт татварын орлогын 10.4 хувь нь байгаль орчны татвар, үндэсний тооцооны системийн хүрээний татварын ангиллын дагуу НӨАТ-ыг оруулаагүй бүтээгдэхүүний татварын 44.8 хувь, хөрөнгийн татварын 27.1 хувь, ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийг оруулаагүй бусад татварын 43.3 хувийг тус тус байгаль орчны татвар эзэлж байна.

1. Ногоон татварын шинэчлэл, байгаль орчны татварын дарамт

Монгол Улсад байгаль орчны татварын статистикийг хөгжүүлснээр төсвийн орлогод “ногоон” татварын эзлэх хувийг тодорхойлох, ногоон татварын шинэчлэлийн явцыг хянах боломж бий бүрдсэн.

Зураг 3. Байгаль орчны татварын ДНБ-д эзлэх хувь, татварын төрлөөр, 2015-2018 оноор

Байгаль орчны татварын ДНБ-д эзлэх хувь нь энэ төрлийн татварын дарамт хэр байгааг харуулах бөгөөд Монгол Улсын хувьд энэ үзүүлэлт 2018 онд 2.7 хувь байгаа нь Европын Холбооны 28 улсын урт хугацааны дундаж болон Европын Холбооны гишүүн хэд хэдэн орны ижил үзүүлэлттэй ойролцоо байна.

Зураг 4. Байгаль орчны татварын нийт татварын орлогод эзлэх хувь, татварын төрлөөр, 2015-2018 оноор

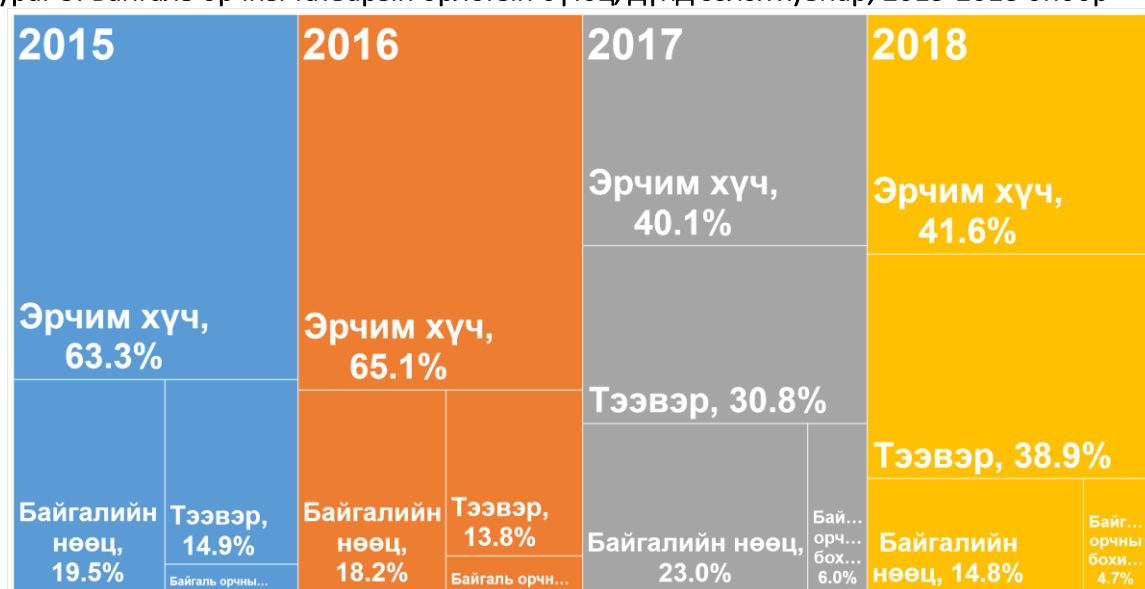

Монгол Улсын байгаль орчны татварын нийт татварын орлогод эзлэх хувь 2015-2016 онд 10.9-12.1 хувь байсан бол 2017 онд буурч 9.1 хувь, 2018 онд 10.4 хувь байна.

2. Байгаль орчны татвар, татварын төрлөөр

Байгаль орчны татваруудаас эрчим хүчний татвар нь хамгийн их хувийг эзэлж үүний дараа байгалийн нөөц ашигласны татвар, тээврийн татвар, бохирдлын татвар орж байсан.

Зураг 5. Байгаль орчны татварын орлогын бүтэц, дүнд эзлэх хувиар, 2015-2018 оноор

Харин энэ бүтэц 2017-2018 онд өөрчлөгдөж, тээврийн татварын эзлэх хувь 2017-2018 онд 30.8-38.9 хувь болж, эрчим хүчний татварын дараа хамгийн их хувьтай байна. Эрчим хүчний татвар нь Монголд төдийгүй бусад олон оронд хамгийн их хувийг эзэлж байна.

2.1. Эрчим хүчний татвар

Эрчим хүчний татварт автобензин, дизелийн түлшний татвараас гадна авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн агаарын бохирдлын төлбөр багтана. Эрчим хүчний татвар 2018 онд 356.2 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оноос 124.8 тэрбум төгрөг буюу 53.9 хувиар өссөн байна. Эрчим хүчний татварын 90-ээс дээш хувийг автобензин, дизелийн түлшний

онцгой болон импортын албан татвар эзэлж байна. Автобензин, дизель түлшний онцгой албан татвар 2018 онд өмнөх оноос 1.7 дахин өссөн байна.

Хүснэгт 1. Эрчим хүчний татвар, 2015-2018 оноор

Татварын төрөл	2015	2016	2017	2018	2018 2017
	сая төгрөг				хувь
Эрчим хүчний татвар	351 979.0	388 930.7	231 443.1	356 224.4	153.9
Автобензин, дизелийн түлшний албан татвар	11 791.8	10 767.4	12 386.6	13 063.7	105.5
Автобензин, дизелийн түлшний импортын гаалийн албан татвар	59 328.7	55 666.0	92 610.3	127 666.7	137.9
Автобензин, дизель түлшний онцгой албан татвар	279 142.4	320 745.0	124 598.7	213 490.2	171.3
Авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн агаарын бохирдлын төлбөр	1 716.1	1 752.3	1 847.6	2 003.9	108.5

Дотоодын зах зээлд автобензин, дизелийн түлшний үнийг тогтвортой байлгах зорилгоор 2015 онд 1 удаа, 2016 онд 2 удаа 2017 онд 3 удаа, 2018 онд 1 удаа автобензин, дизелийн түлшний онцгой албан татварт өөрчлөлт оруулсан. Түлш, эрчим хүчний бүтээгдэхүүний импортын биет хэмжээг авч үзэхэд автобензин, дизелийн түлш 2018 онд өмнөх оноос 5.4-5.9 хувиар, онгоцны түлш болон түлшний мазут 20.4-32.4 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 2. Түлш эрчим хүчний импорт, 2015-2018 оноор

Төрөл	Хэмжих нэгж	2015	2016	2017	2018	<u>2018</u> <u>2017</u> %
Автобензин	мян.т	433.5	384.7	410.9	435.2	105.9
Дизелийн түлш	мян.т	655.0	548.1	805.3	848.8	105.4
Онгоцны түлш	мян.т	27.3	24.8	33.5	40.3	120.4
Түлшний мазут	мян.т	3.2	2.6	2.2	3.0	132.4
Тослох материал	мян.т	0.9	0.9	0.5	0.4	81.5

2.2. Тээврийн татвар

Тээврийн татварт автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар, тээврийн хэрэгслийн импортын гаалийн албан татвар, суудлын автомашины онцгой албан татвар багтана. Тээврийн татвар 2018 онд 333.7 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оноос 124.8 тэрбум төгрөг буюу 53.9 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 3. Тээврийн татвар, 2015-2018 оноор

Татварын төрөл	2015	2016	2017	2018	<u>2018</u> <u>2017</u>
	сая төгрөг				хувь
Тээврийн татвар	83 024.3	82 231.0	177 784.1	333 654.9	187.7
Автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	28 880.8	31 857.9	35 507.7	38 254.2	107.7
Тээврийн хэрэгслийн импортын гаалийн албан татвар	10 683.5	23 308.8	53 744.8	81 232.7	151.1
Суудлын автомашины онцгой албан татвар	43 460.0	27 064.3	88 531.6	214 168.0	241.9

Тээврийн татварын 60-аас дээш хувийг тээврийн хэрэгслийн импортын гаалийн албан татвар, суудлын автомашины онцгой албан татвар эзэлж байна. Суудлын автомашины онцгой албан татвар 2018 онд өмнөх оноос 2.4 дахин, 2016 оноос 7.9 дахин өссөн байна. Энэхүү өсөлтөд суудлын автомашины тарифын өсөлтөөс гадна тоо хэмжээний өсөлт нөлөөлсөн.

Импортоор оруулсан суудлын автомашин онцгой албан татвар 2017 оны 5 дугаар сарын 1-нээс эхлэн дараах байдлаар нэмэгдсэн. Үүнд:

- 4500 см3-аас доош хөдөлгүүрийн багтаамжтай суудлын автомашинд ашиглагдсан хугацаанаас шалтгаалж 3.4-15.5 хувь
- 4501 см3-аас дээш хөдөлгүүрийн багтаамжтай суудлын автомашинд ашиглагдсан хугацаанаас шалтгаалж 40 хувиас 3.5 дахин

Харин хос тэжээлт автомашин, шингэрүүлсэн хийгээр ажилладаг автомашин, цахилгаан тэжээлт автомашиныг онцгой албан татвараас 100 хувь чөлөөлж байсныг 0-50 хувиар хөнгөлсөн.

Хүснэгт 4. Тээврийн хэрэгслийн импорт, 2015-2018 оноор

Төрөл	Хэмжих нэгж	2015	2016	2017	2018	$\frac{2018}{2017}$ %
Суудлын автомашин	ш	37 086	37 735	48 870	64 039	131.0
Нийтийн тээврийн хэрэгсэл	ш	870	964	1 201	1 363	113.5
Ачааны машин	ш	7 675	6 836	14 155	22 256	157.2
Бульдозер, авто хусуур, индүүдэгч, тэгшлэгч, экскаватор	ш	432	367	816	1 234	151.2
Төрөл бүрийн трактор, өөрөө явагч хэрэгсэл	ш	588	877	257	238	92.6

Импортоор оруулсан суудлын автомашин 2018 онд 64039 ш буюу өмнөх оноос 31.0 хувь, төрөл бүрийн трактор, өөрөө явагч хэрэгсэл 7.4 хувиар буурсан бол бусад тээврийн хэрэгсэл 13.5-57.2 хувиар өссөн байна.

2.3. Байгаль орчны бохирдлын татвар

Байгаль орчны бохирдлын татварт нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр, органик уусгагчийн агаарын бохирдлын төлбөр, томоохон эх үүсвэрийн агаарын бохирдлын төлбөр, усны бохирдлын төлбөр багтана. Байгаль орчны бохирдлын татвар 2018 онд 40.1 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оноос 5.3 тэрбум төгрөг буюу 15.3 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 5. Байгаль орчны бохирдлын татвар, 2015-2018 оноор

Татварын төрөл	2015	2016	2017	2018	$\frac{2018}{2017}$
	сая төгрөг				хувь
Байгаль орчны бохирдлын татвар	12 196.3	17 706.2	34 802.3	40 134.0	115.3
Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр	12 188.2	17 696.3	34 790.1	40 105.4	115.3
Органик уусгагчийн агаарын бохирдлын төлбөр	8.1	9.9	12.2	11.3	92.3
Томоохон эх үүсвэрийн агаарын бохирдлын төлбөр	0.1	0.0	-	-	-
Усны бохирдлын төлбөр	-	-	-	17.3	-

Байгаль орчны бохирдлын татварын 99.9 хувийг нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр эзэлж байна. Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөрийг олборлосон түүхий нүүрсний килограмм тутамд ногдуулдаг. Нүүрсний олборлолт 2018 онд 51.4 сая тонн болж, өмнөх оноос 6.8 хувиар өсжээ.

Хүснэгт 6. Нүүрсний олборлолт, 2015-2018 оноор

	Хэмжих нэгж	2015	2016	2017	2018	$\frac{2018}{2017}$ %
Нүүрс	мян.т	12 188.2	35 522.3	48 145.1	51 401.3	106.8

2.4. Байгалийн нөөцийн татвар

Байгалийн нөөцийн татварт агнуурын нөөц ашигласны төлбөр, ойгоос түлээ, мод бэлтгэж ашигласны төлбөр, ургамал ашигласны төлбөр, ус, рашаан ашигласны төлбөр, түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр, газрын төлбөр багтана. Байгалийн нөөцийн татвар 2018 онд 127.3 тэрбум төгрөгт хүрч, өмнөх оноос 5.5 тэрбум төгрөг буюу 4.1 хувиар буурсан байна. Энэхүү бууралтад ургамал ашигласны төлбөр өмнөх оноос 89.5 хувь, ойгоос түлээ, мод бэлтгэж ашигласны төлбөр 61.9 хувиар буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна.

Хүснэгт 7. Байгалийн нөөцийн татвар, 2015-2018 оноор

Татварын төрөл	2015	2016	2017	2018	$\frac{2018}{2017}$
	сая төгрөг				хувь
Байгалийн нөөцийн татвар	108 653.5	108 537.9	132 783.0	127 274.3	95.9
Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр	2 378.3	3 287.8	5 141.2	5 570.8	108.4
Ойгоос түлээ, мод бэлтгэж ашигласны төлбөр	3 664.1	4 343.7	10 646.4	4 057.0	38.1
Ургамал ашигласны төлбөр	2 766.1	5 057.5	4 727.8	494.4	10.5
Ус, рашаан ашигласны төлбөр	35 691.4	40 569.3	47 722.8	46 711.4	97.9
Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	4 523.1	1 689.0	2 410.3	3 630.4	150.6
Газрын төлбөр	59 630.6	53 590.5	62 134.5	66 810.3	107.5

Байгалийн нөөцийн татварын бууралт нь байгалийн нөөц болох ургамал, ой модны хэрэглээ буурч, байгаль орчинд сайнаар нөлөөлнө.

3. Байгаль орчны татвар, татвар төлөгчөөр

Аж ахуйн нэгж, байгууллага болон өрхийн төлсөн татварын хэмжээ татварын төрлөөсөө шалтгаалан ялгаатай байна. Эрчим хүчний татварын хувьд уул уурхайн салбар болон өрхүүд хамгийн их буюу харгалзан 33.1 хувь болон 45.7 хувийг төлсөн байна. Харин тээврийн татварын дийлэнх буюу 73.3 хувийг өрхүүд төлжээ. Уул уурхайн салбар байгалийн нөөц ашигласны татварын 70.4 хувь, бохирдлын татварын 99.6 хувийг төлсөн байна.

Хүснэгт 8. Байгаль орчны татвар, татварын төрлөөр, салбараар, 2018 оноор

Салбар	Татвар				
	Байгаль орчны татвар	Эрчим хүч	Тээвэр	Байгаль орчны бохирдол	Байгалийн нөөц
	сая төгрөг				
Нийт	857 287.6	356 224.4	333 654.9	40 116.7	127 291.5
Өрх	368 436.9	117 967.4	244 471.3	0.0	5 998.2
Салбар	488 850.7	238 257.1	89 183.6	40 116.7	121 293.3
Үйлдвэр	329 227.0	176 323.9	11 965.4	39 985.3	100 952.4
Хөдөө аж ахуй	5 264.6	2 981.4	597.5	0.0	1 685.7
Уул уурхай, олборлолт	300 440.9	162 743.2	8 082.3	39 949.5	89 665.9
Боловсруулах үйлдвэрлэл	9 040.0	3 204.2	1 107.3	34.8	4 693.6
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	7 531.7	3 552.1	185.4	-	3 794.3
Барилга	6 949.8	3 843.0	1 992.9	1.0	1 112.9
Үйлчилгээ	159 623.8	61 933.2	77 218.3	131.4	20 341.0
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	74 768.2	9 588.1	60 951.3 ¹	10.6	4 218.3
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	55 208.7	44 823.1	8 766.8	0.0	1 618.8
Төрийн удирдлага	8 482.4	14.1	387.8	0.5	8 080.0 ²
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	21 164.4	7 507.9	7 112.4	120.3	6 423.9
	Дүнд эзлэх хувь				
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Өрх	43.0	33.1	73.3	0.0	4.7
Салбар	57.0	66.9	26.7	100.0	95.3
Үйлдвэр	38.4	49.5	3.6	99.7	79.3
Хөдөө аж ахуй	0.6	0.8	0.2	0.0	1.3
Уул уурхай, олборлолт	35.0	45.7	2.4	99.6	70.4
Боловсруулах үйлдвэрлэл	1.1	0.9	0.3	0.1	3.7
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	0.9	1.0	0.1	0.0	3.0
Барилга	0.8	1.1	0.6	0.0	0.9
Үйлчилгээ	18.6	17.4	23.1	0.3	16.0
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	8.7	2.7	18.3 ¹	0.0	3.3
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	6.4	12.6	2.6	0.0	1.3
Төрийн удирдлага	1.0	0.0	0.1	0.0	6.3 ²
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	2.5	2.1	2.1	0.3	5.0

¹ Тээврийн импортын татварыг импортлогч болон эцсийн худалдан авагчаар хуваарилах арга зүй боловсруулагдаагүй.

² Орон нутгийн түвшинд хураасан татварыг татвар төлөгч ААНБ, иргэнээр хуваарилаагүй.

Байгаль орчны татварын гол төрөл болох эрчим хүчний татвар нь өрхөөс үйлдвэрийн салбарт бага зэрэг шилжсэн байна. Ингэхэд уул уурхай, олборлолтын салбарын эрчим хүчний татвар өмнөх оноос 85.1 хувиар өссөн нь нөлөөлсөн байна. Тээврийн татварын 50-аас дээш хувийг өрхүүд төлж байна. Байгаль орчны бохирдлын татварын 70-аас дээш хувийг үйлдвэрийн салбарт төлж байна. Өрхийн хувьд байгаль орчны бохирдлын татвар төлөхгүй байна. Байгалийн нөөцийн татвар буурсан хэдий ч өрхийн төлсөн татвар 3.4 хувиар өссөн байна. Байгалийн нөөцийн татварын 60-аас дээш хувийг үйлдвэрийн салбар төлж байна.

Хавсралт хүснэгт

Хавсралт 1. Байгаль орчны татвар, салбараар, 2015 он

Салбар	Татвар				
	Байгаль орчны татвар	Эрчим хүч	Тээвэр	Байгаль орчны бохирдол	Байгалийн нөөц
	сая төгрөг				
Нийт	555 853.1	351 979.0	83 024.3	12 196.3	108 653.5
Өрх	203 407.6	148 765.7	52 125.9	-	2 516.0
Салбар	352 445.6	203 213.3	30 898.4	12 196.3	106 137.5
Үйлдвэр	225 781.5	119 039.0	3 255.0	12 188.4	91 299.1
Хөдөө аж ахуй	5 288.6	2 201.4	162.3	-	2 924.9
Уул уурхай, олборлолт	184 748.4	94 869.0	1 068.7	12 178.8	76 631.8
Боловсруулах үйлдвэрлэл	13 676.6	7 645.7	707.4	1.1	5 322.4
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	5 348.5	2 576.0	93.9	8.5	2 670.2
Барилга	16 719.5	11 746.9	1 222.8	-	3 749.8
Үйлчилгээ	126 664.0	84 174.3	27 643.3	7.9	14 838.4
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	55 995.5	29 041.7	21 114.3 ¹	6.9	5 832.5
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	37 436.5	34 044.7	2 532.3	-	859.4
Төрийн удирдлага	3 375.5	60.1	275.2	-	3 040.3 ²
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	29 856.4	21 027.8	3 721.5	1.0	5 106.2
	Дүнд эзлэх хувь				
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Өрх	36.6	42.3	62.8	0.0	2.3
Салбар	63.4	57.7	37.2	100.0	97.7
Үйлдвэр	40.6	33.8	3.9	99.9	84.0
Хөдөө аж ахуй	1.0	0.6	0.2	0.0	2.7
Уул уурхай, олборлолт	33.2	27.0	1.3	99.9	70.5
Боловсруулах үйлдвэрлэл	2.5	2.2	0.9	0.0	4.9
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	1.0	0.7	0.1	0.1	2.5
Барилга	3.0	3.3	1.5	0.0	3.5
Үйлчилгээ	22.8	23.9	33.3	0.1	13.7
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	10.1	8.3	25.4	0.1	5.4
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	6.7	9.7	3.1	0.0	0.8
Төрийн удирдлага	0.6	0.0	0.3	0.0	2.8
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	5.4	6.0	4.5	0.0	4.7

¹ Тээврийн импортын татварыг импортлогч болон эцсийн худалдан авагчаар хуваарилах арга зүй боловсруулагдаагүй.

² Орон нутгийн түвшинд хураасан татварыг татвар төлөгч ААНБ, иргэнээр хуваарилаагүй.

Хавсралт 2. Байгаль орчны татвар, салбараар, 2016 он

Салбар	Татвар				
	Байгаль орчны татвар	Эрчим хүч	Тээвэр	Байгаль орчны бохирдол	Байгалийн нөөц
	сая төгрөг				
Нийт	597 405.8	388 930.7	82 231.0	17 706.2	108 537.9
Өрх	213 319.4	163 730.2	46 669.2	-	2 919.9
Салбар	384 086.4	225 200.5	35 561.8	17 706.2	105 618.0
Үйлдвэр	267 940.1	156 305.0	3 369.0	17 582.2	90 683.9
Хөдөө аж ахуй	5 651.8	2 909.1	145.3	-	2 597.4
Уул уурхай, олборлолт	235 063.1	141 042.5	1 493.5	16 392.1	76 135.0
Боловсруулах үйлдвэрлэл	13 106.1	3 533.7	528.8	1 183.0	7 860.6
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	6 472.6	3 249.9	121.8	7.2	3 093.8
Барилга	7 646.5	5 569.7	1 079.6	-	997.2
Үйлчилгээ	116 146.3	68 895.5	32 192.7	124.0	14 934.1
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	42 967.9	14 677.4	23 500.6 ¹	122.7	4 667.2
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	45 009.3	40 048.1	3 915.2	0.8	1 045.2
Төрийн удирдлага	3 435.5	28.0	398.8	-	3 008.6 ²
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	24 733.7	14 142.0	4 378.2	0.4	6 213.0
	Дүнд эзлэх хувь				
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Өрх	35.7	42.1	56.8	0.0	2.7
Салбар	64.3	57.9	43.2	100.0	97.3
Үйлдвэр	44.9	40.2	4.1	99.3	83.6
Хөдөө аж ахуй	0.9	0.7	0.2	0.0	2.4
Уул уурхай, олборлолт	39.3	36.3	1.8	92.6	70.1
Боловсруулах үйлдвэрлэл	2.2	0.9	0.6	6.7	7.2
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	1.1	0.8	0.1	0.0	2.9
Барилга	1.3	1.4	1.3	0.0	0.9
Үйлчилгээ	19.4	17.7	39.1	0.7	13.8
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	7.2	3.8	28.6	0.7	4.3
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	7.5	10.3	4.8	0.0	1.0
Төрийн удирдлага	0.6	0.0	0.5	0.0	2.8
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	4.1	3.6	5.3	0.0	5.7

¹ Тээврийн импортын татварыг импортлогч болон эцсийн худалдан авагчаар хуваарилах арга зүй боловсруулагдаагүй.

² Орон нутгийн түвшинд хураасан татварыг татвар төлөгч ААНБ, иргэнээр хуваарилаагүй.

Хавсралт 3. Байгаль орчны татвар, салбараар, 2017 он

Салбар	Татвар				
	Байгаль орчны татвар	Эрчим хүч	Тээвэр	Байгаль орчны бохирдол	Байгалийн нөөц
	сая төгрөг				
Нийт	576 812.5	231 443.1	177 784.1	34 802.3	132 783.0
Өрх	216 587.2	94 061.1	116 726.2	-	5 799.9
Салбар	360 225.3	137 382.0	61 057.9	34 802.3	126 983.1
Үйлдвэр	243 182.9	96 943.6	6 974.4	34 228.2	105 036.8
Хөдөө аж ахуй	6 151.5	1 786.5	441.6	-	3 923.4
Уул уурхай, олборлолт	202 649.3	87 899.9	4 127.9	25 238.1	85 383.4
Боловсруулах үйлдвэрлэл	23 437.7	2 121.2	949.4	8 990.0	11 377.0
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	5 566.6	2 070.6	148.1	-	3 348.0
Барилга	5 377.9	3 065.5	1 307.4	-	1 005.0
Үйлчилгээ	117 042.4	40 438.3	54 083.6	574.2	21 946.4
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	54 273.6	8 022.0	39 437.6 ¹	504.6	6 309.4
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	34 284.2	24 927.2	7 768.4	0.1	1 588.5
Төрийн удирдлага	5 838.8	10.8	349.9	0.0	5 478.0 ²
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	22 645.9	7 478.4	6 527.6	69.5	8 570.5
	Дүнд эзлэх хувь				
Нийт	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Өрх	37.5	40.6	65.7	0.0	4.4
Салбар	62.5	59.4	34.3	100.0	95.6
Үйлдвэр	42.2	41.9	3.9	98.4	79.1
Хөдөө аж ахуй	1.1	0.8	0.2	0.0	3.0
Уул уурхай, олборлолт	35.1	38.0	2.3	72.5	64.3
Боловсруулах үйлдвэрлэл	4.1	0.9	0.5	25.8	8.6
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт, усан хангамж	1.0	0.9	0.1	0.0	2.5
Барилга	0.9	1.3	0.7	0.0	0.8
Үйлчилгээ	20.3	17.5	30.4	1.6	16.5
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	9.4	3.5	22.2	1.4	4.8
Тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа	5.9	10.8	4.4	0.0	1.2
Төрийн удирдлага	1.0	0.0	0.2	0.0	4.1
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	3.9	3.2	3.7	0.2	6.5

¹ Тээврийн импортын татварыг импортлогч болон эцсийн худалдан авагчаар хуваарилах арга зүй боловсруулагдаагүй.

² Орон нутгийн түвшинд хураасан татварыг татвар төлөгч ААНБ, иргэнээр хуваарилаагүй.